

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν διάφορα ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας ἐξ ἀντιγράφων, τὰ ὁποῖα ἐκάμαμεν προπολεμικῶς. Δυστυχῶς τὰ πρωτότυπα δὲν εὗρισκονται πλέον εἰς χεῖράς μας καὶ διὰ τοῦτο εἰς τινὰ σημεῖα δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀποκαταστήσωμεν μερικὰς δυσαναγνώστους λέξεις καὶ ἰδίως ὀνόματα. Τὰ ἔγγραφα προέρχονται ὅλα ἐκ Σιατίστης, παρουσιάζουν δὲ ποικίλον ἐνδιαφέρον. Παραδίδοντες αὐτὰ εἰς τὴν δημοσιότητα, ἀφήνομεν εἰς τοὺς εἰδικώτερον περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων τούτων ἀσχολουμένους τὸν σχολιασμὸν καὶ τὴν ἐκμείτλλευσιν αὐτῶν.

1

1771 Ἰουλίου 10. Ἐν Σηατήστη

Ἐπει θεῖος νόμος τοῖς ἀνθρώποις ἀνέκαθεν δέδοτε ἀνδράσι τὰς γυναῖκας συζεύγνησθαι τοῦτου χάριν καὶ ἐγὼ ὁ πατὴρ Ἰωάννης πατὴρ Θεοδωσίου ἐκδίδομαι τὴν γνησίαν καὶ φυλτάτη μοι θυγατέρα ὀνόματι Ζωήνω, τῷ τιμιοτάτῳ κυρίῳ Γεωργίῳ τοῦ ποτὲ γεωργίου ντεληγηάνη | εἰς γάμον δεύτερον: βον καὶ δίδομαι αὐτῇ πρῶτον τὸ τοῦ πανδοτήρος Θεοῦ δαφιλὲς ἔλεος εἶτα τὰ κάτωθεν σημειούμενα λόγῳ κληρονομίας | τόσον πατρικῆς, ἕνεκα αὐτῇ ἀνηκούσης κληρονομίας ὡσπερ καὶ τῆς μητρικῆς ἵνα εἰς τὸ ἔξῃς μηδὲν ἔχει τὸ παράπαν ζητήσει μετὰ τὸν | θάνατον τῶν γεννητόρων αὐτῆς πολὺ ἢ ὀλίγον ἅτε οἰκιοθελήτῳ γνώμη ταῦτα αὐτῇ διετάξαμεν καὶ βουλόμεθα ἔχειν τὸ κύρος τὸ παρὸν καθὼς τὰ διαλαμβάνει καὶ τὸ πρῶτον τῆς πρικοσύμφωνον, τῶρα δὲ καὶ τὰ ὅσα αὐτῇ ἀνικούση καὶ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τῆς μακαρίτου νικουδήμου | μαλήνη καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἰωάννου ὁποῦ ἀναπαύθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅσα ἐβρέθησαν ἕως τὴν παρούσαν ὥραν | ἄννευ τοῦ υἱοῦ τῆς μάρκου, τόσον πράγματα ὡσάν καὶ μετριτὰ καθὼς διαλαμβάνει καὶ ἡ διαθήκη τοῦ μακροῦ πρῶτου ἀνδρὸς τῆς τὰ ὁποῖα συμμηνούνται ὡς φένονται.

ἐν πρῶτης ἑοῦχο με κουνάβια προσφύλι	Πα	3000
κοντογούνια τέσσαρα τὰ δύο ὀλίγον φορεμένα καὶ τὰ δύο καινούργια		
δύο βενέτ: καὶ δύο μπέτζηκα	Πα	8600
δύο τζημπέδες ὁ ἕνας χαρὲς κήτυρνος καὶ ὁ ἄλλος ὁμοῖος μὰ ὀλίγον φορεμένος	Πα	2880
φορέματα βενέτικα δύο ὀλίγον φορεμένα καὶ μπέτζηκο κενούριο ἕνα	Πα	5300
ντουλαμάδες τρῖς	Πα	1800
τζηπούνια καὶ ἀντηριά πέντε τὰ τρία ἀτλάζι καὶ τὸ ἐν κουτνὶ καὶ τὸ ἄλλο χρησὸ	Πα	4000
ὑποκάμισα οἰκοσι	Πα	5400
συντρόφια δέκα κεντιτὰ τέσσαρα	Πα	3600
μεσσάλαις ἑπτὰ προσώπια δέκα	Πα	600

καλπάζια τρία τὰ δύο περιβελήδικα καὶ ἓνα διὰ δέσιμο καὶ μαζωρῶν κουμπιὰ εἰς ὅλα τὰ φορέματα ἀργηρὰ διακόσια, τὰ οἴκοι εἶναι συρματηρα	Πα	1100
ἕτερα κουμπιὰ μεγάλα διὰ γούνα δεκατέσσαρα	Πα	660
ζουνάρι ἀπὸ τὰ καλά	Πα	4800
μαργαριτάρι μησάλια τέσσαρα	Πα	3000
δακτυλίδια πέντε τὰ τρία χρυσά καὶ τὰ δύο ἀργηρὰ	Πα	1440
δέμα κεντιτὸ	Πα	800
σκουλαρίκια ζηγαῖς δύο χρησομέναις καὶ ἡ μία ζηγή μὲ μαργαριτάρι	Πα	740
ρεσιμέδες κλώνοι ὀκτώ	Πα	480
μπουκαῦν χρησομένον διὰ τὸν λεμόν	Πα	600
λυγγέρια καὶ ἀπλάδες κομμάτια 40 λυγένη γημπρόγη, γγκούμι, συνί, χαρὰνί τετζερέδες τρεῖς δύο ταβάδες ἓνα τιάνι ἓνα κακάβι ὅλα ὀκτάδαις 30 τριάνα	Πα	5400
βαένι ἓνα φορτία ἑνέα, καὶ ἓνα ἀλευράμπαρο	Πα	1200
σιαμάνια τρία καὶ ἓνα τζάϊ γημπρόγι	Πα	300
στρόσαις δύο ποκρόβια δύο γιάμπολαις τέσσαραις	Πα	3600
γηρογάνια δύο δύο κηλήμια δύο βελέντζες κόκηλαις	Πα	2010
προσκέφαλα τέσσαρα	Πα	1080
σεντούκια δύο καρίτηκα καὶ ἓνα φουρτζέλι ἓνα	Πα	1200
ἓνα χαβάνι	Πα	240
ἀμπέλι ἡ πρίκα της κολέμια ὀκτώ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνδρός της καὶ υἱοῦ της ἰωάννου ἕτερο καλέ: δέκα ὀκτώ	Πα	15600
εἰς τὰ στολήδια της ὅλα σούμα $\overline{\text{ας}}^1$ 95 ἑνενήντα πέντε	Πα	11400
καὶ μετριτὰ τόσον ἀπὸ τὰ πατρικά της ὡσάν καὶ ἀνδριομήρι ὅλα φλορία 100 ἑκατὸν	Πα	44000
ταῦτα μὲν ἡ δὲ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἄπιρον ἔλεος ἦει μεταυτῶν ἀμὴν. Τριαντάφυλλος ἱερεὺς μαρτυρῶ Ἄργυρης ἱερεὺς ὁ τοῦ οἰκονόμου μαρτυρῶ Θεοφάνης Παπὰ ἀναστασίου μαρτυρας Διαμάντις Παπὰ ἀναστασίου μαρτυρῶ Ἰωαννης κοσταντίνου μαρτυρῶ.		

2

Εἰς δόξαν πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἀμὴν (1803 ὀκτωμβρίου 18: Ἐν σιατίστη.

Ἐπεὶ θεῖος νόμος ἀνεκαθεν δέδοται, ἀνδράσι τὰς γυναῖκας συζεύγνυσθαι, ἀνθ' ὅτου καγὼ ὁ Δημήτριος νικολάου χ: μιχαήλ, παραδίδομι εἰς γάμον ἀν τὴν παρὰ παιδᾶν μου τοῦνομα μποζιάναν, τῷ τιμίῳ Θεοδώρῳ τοῦ ποτὲ γεωργίου ντελεάνι, ἅτινα δὲ | δίδωμι αὐτῇ εἰς προῖκαν χάριν ἑλέους, διὰ τε ψυχικῆς σωτηρίας, καὶ ἕξ ὧν ὁ κύριος ἔδωρήσατό μοι. ἀμὴν.

Ἐν αἰς φερειζὲν καμελῶτι, καπλατισμένον μὲ ντέμασι, καὶ μὲ γαιτάνια κίντερα τριγύρω	Πα	3600
• Ἐν κοντογοῦνι μπέτζικον γουνιασμένον μὲ προφῦλι κναβοπατζᾶν καὶ εἰς τὰ πέσλα σαντζαπόγωνα	Πα	7720
• Ἐν ζεμπὲν μπέτζικον, γουνιασμένον μὲ προφῦλι κναβοπατζιᾶν καὶ εἰς τὰ πέσλα σαντζαπόγωνα	Πα	7720

¹ Ἡ βραχυγραφία δηλοῖ ἀσλάνια.

» βον ζεμπέν ρουῦχον. γουνιασιμένον με προφῦλι και γκεουρζινοπι- τζιάν και εις τὰ πέλσα ποντιόγουνα	Πα	6000
» γον ζεμπέν σαλι ἄλυκον, γουνιασιμένον με προφῦλι λαγουδίων, και εις τὰ πέλσα γούνα ἄσπρη	Πα	3240
» φόρεμα ἐν μπέτζικον	Πα	6000
» βον φόρεμα ἄλυκον κρητηῶρη	Πα	3360
» γον φόρεμα χαρὲν τωροντζῆ	Πα	3360
» δον φόρεμα ρᾶσα	Πα	1600
» εον φόρεμα ντολαμᾶν	Πα	1600
» ἐν ζιποῦνι χρυσὸν τριστάτον	Πα	5500
» βον ζιποῦνι χρυσὸν με μπαχετζέδες	Πα	5000
» γον ζιποῦνι ἀτλάζι κρημέζικον	Πα	3500
» δον ζιποῦνι κουρνί. και ἕνα γελέκι με πασιμᾶν	Πα	2500
» εον ζιποῦνι ἀτλάζι ἄλυκον ὅλα ὀπισθεν με πασιμᾶν	Πα	1800
» κομπία ἄργυρὰ εις ὅλα τὰ φορέματα, ἐξ ὧν σεραμετρά ἐξήκοντα τὰ δι λοιπά χυτὰ ὅλα 320 ἦτοι τριακόσια εἴκοσι	Πα	3000
» ὑποκάμισα τῆς νύμφης δέκα ἐννέα, ἐξ ὧν τὰ δύο με χρυσαῖς ποδαῖς, τὰ δ' ἕτερα ἐξ ἡλιασιμένα και τὰ λοιπά κίντερηνα μεταξωτὰ	Πα	5200
» τρία συνιρόφια ἀνδρῖκια μεταξωτὰ κίντερη	Πα	1800
» συνιρόφια τῆς νύμφης ὅλα δεκαπέντε, ἐξ ὧν τὰ δύο κεντητὰ, δύο μεταξωτὰ, τέσσαρα με μπουροντζουκι και τέσσαρα ἐργαλῖσια και ἕτερα τρία ῥᾶσα	Πα	14200
» τρεῖς λαιμαραῖς, ἐξ ὧν ἡ δύο χρυσαῖς, και μία ἡλιασιμένη	Πα	1200
» μεσάλαις τῆς νύμφης ἕξ, ἐξ ὧν ἡ ἕξ με μετάξι καλαις και ἡ μία ἐργαλῖσια	Πα	3600
» βρακωζούναις δώδεκα, ἐξ ὧν ἡ τέσσαρες κεντηταῖς, και ἡ λοιπαῖς ἐργαλῖσαις	Πα	1200
» ἕξη προσώπια, ἐξ ὧν τὸ ἐν κεντητόν, τὸ δ' ἕτερον ἡλιασιμένον, και τὰ λοιπά με μετάξι	Πα	2000
» δύο δέματα, και δύο μπεστεμῶλια	Πα	720
» τρία καλμπάκια, ἐξ ὧν τὸ ἐν περβασλίδικον, και τὰ δύο διὰ δέ- σιμον	Πα	3600
» ἐν μαχραμᾶν και εἷς καθρέπτης καλὸς	Πα	1080
» δύο ζευγάρια σκουλαρῖκια, ἐξ ὧν ἡ μία χρυσή, και ἡ ἕτερα ἀγυ- ρωχρυσωμένη	Πα	3000
» μία ζυγή πλάκες ἄργυρὰ εις τὰς χεῖρας με ῥουμπίνια	Πα	720
» δύο δακτυλῖδια χρυσᾶ	Πα	2000
» μία ζυγή κλῶσαις λευπιάνικες	Πα	1000
» ἐν ζωνάρι ὀκάρικον ἄργυρωχρυσωμένον	Πα	7000
» ἐν στρώμα καλὸν καναβῖσιον	Πα	1000
» ἐν πάπλωμα καλόν : και ἐν ποκρῶβι και ἐν τζαρτζᾶφι	Πα	5000
» τέσσαρα προσκέφαλα ντοσακῖσια	Πα	2000
» δύο γιάμπολαις καλαις	Πα	2400
» μία σκαρπέτα	Πα	480
» δύο σιντούκια, τὸ ἐν φορτζέλι, και τὸ ἕτερον καρίτικον	Πα	2520
» ἐν χαρᾶνι, και ἐν γκιούμι τρανόν	Πα	4200
» δύο τζετζερεδες με τὰ καπάκια των, ἐν σινί, λεγένι και γιομπρῆχι. ἀγγεῖα κοιμᾶτια δέκα πέντε, ἐξ ὧν τὰ ἕξη καλαῖσια	Πα	4200

- > ἀρπέλι εἰς καλαιάμπελα νινονοῦμι ἕν, καὶ μισό Πα 12000
 > μετρητὰ ἐπὶ χεῖρας αςλ 250 ἤτοι διακόσια πενήκοντα Πα 30000

Ταῦτα μὲν δέδοται παρ' ἐμοῦ, ὁ δὲ θεὸς δῶη αὐτοῖς τὰ τοῦ ἀβραάμ, καὶ τῶν λοιπῶν

Κωνσταντίνος ἱερεὺς ὁ τοῦ παπανικολάου γράψας καὶ μαρτυρῶ	
Παβλος γιοανου μαρτυρω	νικος γιουανου μαρτηρο
ἀλέξιος Κωνσταντίνου μάρτυς	δημήτριος μηχαήλ μάρτης
νικόλαος λέπα (;) μάρτυς	γεωργιος πασχάλη μάρτης
Ἰωάννης πάϊκου μάρτυς	νικος ιωαννου μαρτηρο
Παναγιωτης μιχαλ μάρτης	

3

Μουχαρεμι ζαμπίτης σιατίστης.

Λιὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ ἐνυπογράφου καὶ ὑποβεβαιωτικοῦ τῆς πωλήσεως γραμμάτου δῆλον γίνεται παρ' ἐμοῦ τῆς Ζωΐνας θυγατρὸς ντίνα τηλιοῦρη ὅτι τὸ πατρικόν μου ὀσπήτιον κείμενον εἰς τὸν μαχαλὰν βάκκου περιέχων ἕνα ὄντάν καὶ κατόγαιον καὶ μαγεροεῖον μετὰ καὶ τοῦ μπαχιζέ, τὸν ὁποῖον ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου γεώργιος παρὰ τοῦ παπᾶ κῦρ νικολάου ἀλεξίου ἠγόρασεν εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὗτος ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου ὠκοδόμησεν ἕναν ὄντάν καὶ κίσκιον ἤδη ἐκουσία μου βουλή καὶ γνώμη ἀνθαιρέτω μᾶλλον δὲ στενοχωρουμένη παρὰ τῶν δανειστῶν καὶ τῆς νύμφης μου γεώργιαινας ζητούσης τὰ διαφθαρέντα τῆς προικὸς τῆς πράγματα συμποσούμενα εἰς ἱκανὴν ποσότητα καὶ ἐτέρως μὴ ἔχουσα ποιῆσαι τούτου ἕνεκα πεπώληκα ὀλόκληρον αὐτὸ τὸ ὀσπήτιον τῷ παπᾶ κῦρ Θεοδώρῳ γεωργίου ντεχεγιά (;) διὰ ας: 800 ἤτοι γρόσια ὀκτακόσια τὸ ὁποῖον ὀσπήτιον πρὸς τοῖς ῥηθήσιν περιέχει ἔτι καὶ ὄβορον καὶ μποχτζέν μετὰ διαφόρων ὀπορικῶν αὐτὸ δὲ περιέχεται ἐκ μὲν τοῦ ἐπάνου μέρους ὀποῦ καὶ ἡ πόρτα τῆς ἐξόδου ἀπὸ παλαιὰ ἐργαστήρια τοῦ κῦρ.κωνσταντίνου λαζάρου καὶ ἀλεξίου κείκου μεσολαβούσης ὀλίγης ρούγας τοῦ ὀσπητίου ἐκ δὲ τοῦ κάτω μέρους ὀπου καὶ ἡ δευτέρα πόρτα τῆς ἐξόδου ἀπὸ κοντὸν δρόμον δεξιῶθεν ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον τῆς τριανταφύλλαινας κωνσταντίνου δρημήχου διαχωρηζούσης τῆς ρούγας τοῦ ὀσπητίου μου καὶ ἀριστερῶθεν ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον τῆς τριανταφύλλαινας πλιουκά αὶ δὲ περιοχαὶ εἶναι ὄλαι τοῦ ἰδίου ὀσπητίου ἐκτὸς τῆς αὐτῆς ὀποῦ ξεχωρίζει τὸ ὀσπήτιον τῆς τριανταφύλλαινας δρημήχου καὶ ἀπὸ τὸ θεμέλιον κατογείου τῆς τριανταφύλλαινας πλιουκά καὶ ἀπὸ ὀλίγον μέρος ὀποῦ ξεχωρίζει τὸν μποχτζέν τῆς θυμιαίνας ἐγὼ λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἀποξενουμαι τοῦ ρηθέντος τούτου ὀσπητίου ὡς εὐχαρίστως τοῦτο ἐμπεπωλήσασα καὶ ὡς λαβοῦσα τὴν ρηθεῖσαν ποσότητα ὀσῶν μέχρι λεπτοῦ μένει δὲ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ παπᾶ κῦρ Θεοδώρου γνωριζόμενον ἰδιόν του κτήμα νὰ μεταβαῖνη καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους του χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ παρὰ τινος ἂν δὲ τίς τῶν συγγενῶν μου ἢ κληρονόμων μου ἢ γειτόνων μου ἔνοχληση αὐτὸν περὶ τούτου ἐγὼ νὰ ἀποκρίνωμαι ἄπασαν τὴν ζημίαν του, ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἀπὸν ἀδελφός μου λάζαρος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐνάξη αὐτὸν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ γραμμάτων του μὲ παρεκίνησεν νὰ πωλήσω αὐτὸ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους μου ὄθεν εἰς διηνεκὴ καὶ ἀμετάπτοτον μαρτυρίαν καὶ βεβαίωσιν τῆς οἰκειοθελοῦς μου ταύτης πωλήσεως ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν παρ' ἐμοῦ ὑποβεβαιώμενον ἐσφραγισμένον δὲ μὲ τὸ μουραφέτη τοῦ ἀδθεντικοῦ ζαμπήτου μας μουχαρέμαγα καὶ μαρτυρημένον παρὰ τοῦ προεστῶτος ἡμῶν κυρ μάρκου μωραΐτου καὶ παρὰ ἄλλων ἀξιωπίστων μαρτύρων καὶ ἐδώθη εἰς χεῖρας του ἐχέτω τὸ κῦρος ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξιν πρὸς τοὺς ἀποκαθίσταμαι καὶ ἐπίτροπον τὸν κῦρ μάρκον προεστὸν μας ἄπερι τοῦ τῆς βασιλικῆς κρίσεως συνήθους χοτζετίου 1812 σепτεμβρίου 20 Σιατιστη

Ἐγὼ ἡ ζοινα θιγάτιη ντήνα τηλιούρος μὴν ἡξεύρουσα νὰ γράψω διὰ χειρὸς τοῦ παπᾶ ἡλία ἠνορήτο μου βεβαιώνω τὰ ἄνω θεν βίνο καὶ τὸ δακτηλὸν μου κατὰ τὴν αὐθεντικὴν προσταγὴν μαρκος μωραητου μαρτηρὸ καὶ ἐπίτροπος χουτζετιου παπᾶ ἡλία τὴν ηπαγραφα καὶ μαρτηρὸ

Ἰωάννης παίκου γράφας μαρτυρω.

4

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἐνουπογράφου, ἐμιαρτύρου τε, καὶ ὑποβεβαιωτικοῦ τῆς ἐξοφλίσεως γράμματος δῆλον γίνεται παρ' ἡμῶν τῶν ὑπογραφομένων, ὅτι εὐχαρίστω γνώμη, καὶ ἀδελφικῆ ἀγάπῃ κινούμενοι, ἐμοιράσαμεν ἐξίσου τὰ πατρικά, καὶ μητρικά μας πράγματα ὅσα κίνητά, καὶ ὅσα ἀκίνητα, καὶ τῶν μὲν κινήτων ἔλθεν ὁ καθεὶς ἡμῶν τὰ ἀνάλογα ἡμίση, δηλαδὴ βαένια, ἀγγελία, στρωσίδια, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὀσπητια. τὸν πρῶγμα, ἀπὸ δὲ τὰ ἀκίνητα, τὸ μὲν ὀσπήτιον ἔμεινεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ νιούκα, τὰ δὲ δύο κομμάτια ἀμπέλια εὐρισκόμενα εἰς σιοποτοῦραν, καὶ δραγασιάν μανόλη, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ παπᾶ Θεοδώρου, τὰ ὁποῖα νὰ γνωρίζωνται ἴδια κτήματα τοῦ κάθε ἑνός, μεταβαίνοντα καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους μας· καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν ἀναμεταξύ μας κἀμμίαν ζήτησιν διὰ τὰ εἰρημένα πατρικά καὶ μητρικά μας πράγματα, οὔτε διὰ χρέος κοινόν, ὡσάν ὁποῦ δὲν ἔμεινε τίποτε, τούτου ἕνεκα ἐγένοντο καὶ δύο παρόμοια γράμματα, ἅπερ ὑποβεβαιωθέντα καὶ μαρτυρηθέντα ἐδόθησαν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος εἰς τὸ ἄλλο, ἵνα ἔχωσι τὴν ἰσχὴν ἐν παντὶ κριτηρίῳ.

1822 Φεβρουαρίου 20 σιατίστη

νιούκα γεωργίου βεβαιόνο.

Παπᾶ Νικόλαος ἀλεξίου μάρτυς.

5

Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ, ἐμιαρτυρικοῦ τε καὶ ἐνουπογράφου γράμματος δῆλον γίνεται παρ' ἐμοῦ τοῦ κάτωθεν ὑπογεγραμμένου ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐχρεωστοῦσεν ἡ μακαρίτισσα νενέ μου σουλτάνα λάτζιας, ἀπὸ ξεκοπαῖς καὶ ἄλλα διάφορα αἷτια. τὸν αἰδουσιμώτατον παπᾶ κὺρ Θεόδωρον καὶ τοῦ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου της, εἰς τὴν διαθήκην της, ἐν ἀμπέλιον εἰς λάκον ἀληκῆς ἕως ἐνέα καλέμια μαζὺ μὲ τὸ μπαίριον. τὸ ὁποῖον ἀμπέλιον συνορεύεται ἀπὸ τὰ δύο μέρη μὲ τοῦ παπᾶ Κωνσταντίνου καὶ χρήστου διάφλια(;) (νὰ δώση ὅμως εἰς τὸν ἅγιον Νικάνορα γρόσια αςλλ 41 :δεκατέσσαρα· ὁποῦ ἐχρεωστοῦσεν ἡ μακαρήτησσα) ἀπὸ δὲ τὸ κάτω μέρος στράτα. γνωρίζεσθω οὖν ὁ ρηθεὶς παπᾶ κὺρ Θεόδωρος τέλειος οἰκοκύρης εἰς τὸ ἄνω ἀμπέλιον παρ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενος, καὶ ὡς τέλειος οἰκοκύρης νὰ μεταβαίνῃ καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους του. ἀποξενούμε λοιπὸν ἐγὼ τοῦ ρηθέντος ἀμπελίου ὡς ἀλότριος. κὲ μένει τέλειος οἰκοκύρης ὁ ῥηθεὶς παπᾶ κὺρ Θεόδωρος. Διὸ καὶ ἐγένετο τὸ παρὸν ἐμμάρτυρον καὶ ἐνουπόγραφον γράμμα κατέμπροσθεν τῶν ἐντιμωτάτων καὶ ἀξιοπίστων μαρτύρων, ἵνα ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὴν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

1826 Φεβρουαρίου 17 σιατίστη.

Πάντος Κώτα καὶ ἀνεψιὸς τῆς ποτε σουλτάνας λάτζια βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν ὁ τοῦ ἁγίου σισανίου πρωτοσύγγελος καὶ ἐπίτροπος ἸΑθανάσιος ὑποβεβαιοί

Δημήτριος Χ: Μιχαὴλ μάρτυς

Γεώργιος Μαρκ Χωνζης(;) Μαρτυρῶ.

6

Εἰς δόξαν τοῦ ἐν τριᾷδι ὑμνουμένου ἁγίου θεοῦ ἀμὴν. Ἐπεὶ θεῖος νόμος τοῖς ἀνθρώποις ἀνάκαθεν δίδεται ἀνδράσι τὰς γυνέκας σὺ ζεύγυσθαι τοῦτο χάρι καινῶ ὁ δημήτριος ἐμανοῆλ γκοίμπα προικίζω τὴν παμφήλ|τάτην μου καὶ γνησίαν θυγατέραν ὀνόματι μποζιάναν καὶ ὅπο μητρικά τις ὅσα ἤχεν εἰς ἀ' γάμον μὲ τὸν ἐν νέοις|τίμιον κύριον κῦρ δημήτριον υἱὸν τοῦ πατᾶ θεοδώρου καὶ προίκα δίδομεν αὐτὶς ταῦτα τὰ κάτωθεν φερόμενα κατὰ τὸ σύνθηδες τῆς πολιτίης μας ἃ ὁ κύριος ἐχαρίσα το μοι ἡμῆς 1841 ὀκτωμβρίου 26 σιατήστη ἐν γεράνια.

† Ἐν πρώτοις φερτζὲν ῥούχινον χάρτζια μετσοτά.

μία μπούμπα ῥούχινη μὲ χάρτζια μεταξοτά καὶ γουνισσμένη.

ἐν τζιμπὲς δεύτερος ἔδοσεν τὸν γαμβρὸν διὰ αὐτὸν γρόσια ἕκατὸν

τρῖτη μπούμπα ῥούχινη χάρτζια μετσοτά.

ἐν φοστάνη σιλμηῆς μὲ χάρτζια ἀργυρά

δεύτερον ἀνδερῆ ἄσπρον μπέτζικον χάρτζια ἀσιμιένα

τρῖτον ἀνδερῆ γιανότικον χάρτζια τὸ ἴδιον

τέταρτον ἀνδερῆ ἄλικον μόρη

πέμτον ἀνδερῆ πέλου

18 ὑποκάμισα ἀνδρίκια καὶ γυνέκια

14 συνδρόφια

10 βρακοζούνης

8 μησάλις καὶ μία ψομόταυλα

8 προσόπια

ἐν ζευγάρι κλιδόμα ἀργυρά τρανά καὶ δύο δακτιλῖδια

τρῖα μωσχάλια μαργαριτάρη: καὶ ἐν ζευγάρι σκουλαρίκια χρυσά

ὀκτώ κομάτια ἀγγιά καλή καὶ μπακῆρι

ἐν συνδούκι καρίτικον

ἐν χαρανί: ἐν γγιούμι: καὶ ἐν συνή

ἐν τέντζορεν μὲ τὸ καπάκι: — λιγένι — καὶ γιουμβρίκι

ἐν πάπλομα: — ἐν ποκρόβ: — καὶ μιὰ γιάμπολη: — καὶ ἐν τζαρτζάφι

ἐν στρόμα νδουσιακίσιον—ἐν κιλίμι: — καὶ πέντι προσκέφαλα

ἐν κομάτια ἀμπέλιον εἰς μπότζικον καλέμια δέκα ἑπτὰ —

Ἐγὼ μὲν δίδομε αὐτὴ ταῦτα μετ' εὐχῆς ὁ δὲ θεὸς δόη αὐτὴ τὰ τοῦ ἀβραάμ καὶ τὸν λιπὸν ἀμὴν.

Πατᾶ ἡλίας οἰζονόμος ὁ καὶ οἰνορίτης γράψας μαρτυρῶ

Κωνστ. Νασιώτα μάρτυς

ἀναστάσιος Ἰωάννου μάρτυς

Κωνστ. χλαζάρου μάρτυς

Γεώργης νεραντζης

μιχάλης ἀθανασίου

δημητρικος νικουλαου μαρτης

δμιτρης ηγάνου.

7

Ἐν τῷ παρόντι δηλοποιεῖται παρ' ἡμῶν τῶν ὑποφαινομένων υἱῶν τοῦ μακαρίου τοῦ παπαθεοδώρου ἀναμεταξὺ τῶν τοσοῦτων χρόνων λείποντες ἡμεῖς διὰ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ, μάλιστα καὶ διὰ τὰ δύο ἀδελφία μας τὰ ἀνήλικα ὅπου ἐμειναν, τόσον αὐτὰ. διὰ τὰ τεκλήφια καὶ κονάκια τῆς πατρίδος ὅπου συνέβησαν παντοινῶς, ὅσον καὶ τὸ μουκαντέμι μπόρτζι τῆς χώρας ἄχρι καιροῦ. διὰ τὰ ὅποια αὐτὰ ὅλα τὰ ἄνωθεν συμβεβηκότα ἐπλήρωσεν ὁ αὐτάδελφός μας Δημήτριος μέχρι λεπτοῦ. ὅθεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ αὐτάδελφοι, συμφώνως καὶ μιᾷ γνώμῃ καὶ θέλησει δεδώκαμεν αὐτῷ

τὸ πατρικόν μας ὀσλήτιον ὁποῦ κείται εἰς τὴν μαχαλῶν βάκκου εἰς τὸ ὅποιον ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἕξης νὰ ἐγνωρίζηται τέλειος καὶ πληρεξούσιος κύριος οἰκοκύριος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, παρ' οὐδενὸς ἀφ' ἡμῶν ἐνοχλούμενος, ἢ ἐπηρεαζόμενος, ἔνεκεν αὐτοῦ, ἰδίον του κτήμα ἀναφαίρετον, καὶ ἀναπόσπαστον, μεταβαῖνον καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους του. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν ὑποβεβαιωτικόν, ἐμπροσθεν τῶν ἀξιοπίστων τιμίων μαρτύρων, καὶ ἐδόθη αὐτῷ εἰς τὰς χεῖρας πρὸς διηγεκὴ ἀσφάλειαν καὶ ὑποφαινόμεθα: Τῆ 25 Νοεμβρίου 1841 Σιατίστη

Γεώργιος πατᾶ Θεοδώρου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.
 Ἰωάννης πατᾶ Θεοδώρου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν
 Κώτζιος πατᾶ Θεοδώρου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν
 σπήρος πατᾶ Θεοδώρου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν
 Πατᾶ Κωνστ. πατᾶ λαζάρου Γράψας μαρτυρῶ

8

Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι θεοκλήρυκες Ἀπόστολοι καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς τῶν θεοφύρων πατέρων σύλλογος, κανονικῶς ὥρισαν, μηδένα τοῦ θεοῦ βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης καταξιῶσθαι. δίχα πολλῆς ἐρευνῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως . . . , ἵνα μὴ ὑπὸ ἀναξίων τὰ θεϊότατα τελεσιουργῶνται. Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ καὶ ὁ κατὰ πνεῦμα μοι υἱὸς Δημήτριος τοῦ ποτὲ παπαΘεοδώρου ἐκ Κομοπόλεως Γεράνειας τῆς Σιατίστης, ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα. Ὅν καὶ στήσας ἐνώπιον τῆς ἱεράς εἰκόνας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ βᾶθη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐρευνήσας, καὶ μηδὲν εὐρῶν ἐν αὐτῷ κατὰ κανόνας κωλύον, μαρτυρομαι αὐτὸν ἀξίον τῆς ἱερωσύνης, ὄντα καὶ τέλειον τῆ ἡλικία καθὼς οἱ ἱεροὶ κανόνες διακελεύονται: ὅθεν καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξομολόγησιν μαρτυρῶ αὐτὸν ἀξίον τῆς ἱερωσύνης.

1845 Ἀπριλλίου 29 Σιατίστη.

Θεόφιλος πρωτοσύγγελος τοῦ ἀγίου τάφου καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ πατῆρ μαρτυρῶ αὐτὸν ἀξίον τῆς Ἱερωσύνης.

9

Ἡ ἡμετέρα ταπεινότης δηλοποιεῖ ὅτι τὸν ἕνα τῶν ἑξ μαχαλέδων τῶν ἐν Σιατίστη κατὰ Γεράνοιαν, ὅνπερ εἶχεν ὁ Μακαρίτης πατᾶ Θεόφωρος υἱὸς Γεωργίου, δεδωκάμεν αὐτὸν τῷ υἱῷ αὐτοῦ πατᾶ Δημητρίῳ τῷ χειροτονηθέντι παρ' αὐτῆς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἀναγνώστης, διάκονος καὶ προσφύτερος εἰς τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπως νέμηται αὐτὸν ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ καὶ τὸν ὅποιον εἶχεν καὶ πρὶν τῆς χειροτονίας λαβῶν αὐτὸν παρὰ τοῦ προκατόχου αὐτῆς Ἰωαννικίου. Πλὴν χρεοστεῖ νὰ πολιτεύηται ἱερατικῶς μετ' εὐταξίας δηλονότι καὶ σεμνότητος εἰς τε τοὺς ἐνορίτας αὐτοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανοὺς, καὶ νὰ προσφέρει τῷ κατὰ καιρὸν Ἀρχιερεῖ τὴν τιμὴν, καὶ τὸ σέβας, καὶ νὰ πληρῶνη κατ' ἔτος τὸ εἰθιμὲνον φιλότιμον τῶν κανονικῶν. Ὅθεν εἰς ἀληθείας φανέρωσιν καὶ ἀσφάλειαν αὐτοῦ, δεδωκάμεν καὶ τὸ παρὸν ὑποβεβαιωμένον καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

1845 Μαΐου 5η

Ὁ Σισανίου . . . .¹ ὑποβεβαιοῖ.

¹ Ὅνομα δυσανάγνωστον.

10

Βεβαιούται διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικῶς, ὅτι ὁ ἐνταῦθα γεννηθεὶς Αἰδέσιμος Ἱερεὺς Δημήτριος Παπᾶ Θεοδορίδης καὶ εἰς τὸ δῶσιμα τῆς κατὰ Γεράνειαν Διδασκαλίας μου ἐξασκηθεὶς ὕλαις δυνάμεσι τὰς παρὰ τῶν Δημοδιδασκάλων ἀπαιτουμένας γνώσεις, ἐνεκρίθη παρ' ἐμοὶ ἰκανὸς τοῦ νὰ μετέρχεται τὸ Δημοδιδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἐν ὧσφ' ἐκτελεῖ ἀκριβῶς ὅλους τοὺς περὶ Δημοτικῶν Σχολείων νόμους καὶ ὁδηγίας. Ὅθεν τῷ δίδεται τὸ παρὸν πρὸς ἔνδειξιν καὶ ὑποφαίνομαι τῇ 13 Νοεμβρ. 1850

ἐν Σιατίστῃ Τ. Σ.¹

Ὁ Δημοδιδάσκαλος
Δούκας Σακελλαριάδης

Οἱ Ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ πολῖται
τῆς κατὰ Γεράνειαν Σχολῆς
νιραντζις γιανι κι ηπιτροπους
Κωνστας παμσαρκ(;) καὶ ἐπέτροπος
Χ Ναοῦμ Κωνστ.
νικόλας τένζουν(;)
ζούλας καραστηριάδης
Δημήτριος Ἰωαννου
θεοδορος κωνσταντινου
Κότζιος Ἰωαννου

δημήτριος νιραντζι
Κότζιος παπα θεοδώρου.

11

Σήμερον συνελθόντες ἡ ἐποφενόμηνε συνδρομιτὲ τῆς ἀλίλουδιδακτικῆς σχολῆς μας, εὐχαρίστως ἐσυμφωνήσαμεν τὸν ἐδισιμότατον παπα κυρ διμίτριον, καὶ δεῦτερον χρόνον νὰ δηδάξη τὴν νεολέαν τῆς πατρίδος μας ἐπι μισθὸ γρ : 1300 ἤτε γρόσια χήλια τριακόσια, τὰ ὅπια θέλει λαμβάνει κατὰ τριμηνίαν· ἐπόχρητέ δὲ νὰ δηδάσκη συμφόνος μὲ τὸν κανοναμὲν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸν μεσθὸν του θέλει λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἐπίτροπὴν πρὸς τῆς παρελευθιος τοῦ παρόντος χρόνου : ἡποχρεῖτε νὰ μᾶς ἐδοπιήσε δίο μήνας προτίτερα πρὸς ἀμβέαν ἀσφάλιαν καὶ ἐποφενομεθα. 1851 νοεμβρίου 20.

δημητριος Ἰωάννου πάϊκου
ναοῦμ Κωνστ.
νικολαος διμιτριου
θεοδορος κωνσταντινου
κουτουλης λουκᾶ
ιωάννης τριανταφύλλου
νανος μαρίας
πουλου Ἰουανου
μιγάλης ἀθανασίου
ταφταδέλφι θεοδώρου κοιτώνη
Δημήτριος Γεωργίου
δημήτριος νιραντζι
δημήτριος γεοργίου
νικόλας θεοδώρου
σφητονης
Κοτιας τζιπο

νιραντζις Ἰουανου
παντὸς γεοργίου
δημιτηρηος νηκολας
λαζαρος μηχαήλ
Κότζιος ιωδτάτζιν(;)
αλέξιος μιτζόπιγη
δημητρος γηρογ(;)
νανοιο ροπου(;)
μιτρος λιάκου λόλου
Στέργιος. ουμι(;)
γιάνις ἀναστασίου παπά
νικόλας βερρον
νικόλας γεοργιου

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

¹ Ἡ σφραγὶς φέρει πέριξ τὸ ὄνομα Δούκας Σακελλαριάδης

Ὁ Μεγαλέξαντρος καὶ ὁ κακὸς τοῦ φίλος.

Μία φορὰ κ' ἔναν καιρὸ ἤτουνα ἓνα βασιλικὸ ἀντρογόυνο καὶ ἐκλαιότουνα πῶς δὲν ἔκανε παιδία. Τὸ λοιπὸ μία νυχτία ἡ βασίλισσα ὄνειριάστηκε. Εἶδε μία γριούλα καὶ τσ' εἶπε: «Μὴν πικραίνεσαι ἄλλο, κυρά μου, καὶ θὰ κάμῃς ἓνα παιδί, ποῦ δὲν θὰ ὑπάρχη ἄλλο στὸν κόσμο. Νά! Πᾶρε καὶ τὸ νερὸ τῆ δύναμης νὰν τὸ ποτίξῃς μὲ δαῦτο, νὰ σοῦ γένη ἀντρεωμένο».

Ὅπως ἐξύπνησε ἀναφραδιασμένη¹ ἡ βασίλισσα, ἤσρηκε ἀπάνου στὸ προσκέφαλό τῃ ἓνα μπουτσονάκι² ἴσαμε μία δαχτυλήθρα μεγαλούτσικη γιομάτο ἀπὸ εὐτοῦνο τὸ νερό. Τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἐφύλαξε ἀπάνου στὸ καλύτερὸ τῃ κόνισμα. «Ἡ ἡ χίρη τῃ πρέπει νὰ μ' ὄνειρίασε, ἡ Παναγία, ἡ ἡ Μοῖρα τοῦ παιδιοῦ» εἶπε μὲ τὸ νοῦ τῃ ἡ βασίλισσα, κὶ οὔτε τοῦ βασιλέα εἶπε τίποτσι μὴν πάη καὶ δὲν στρέξῃ³ τὸ ὄνειρο, γιατί, βλέπεις, ἔτσι τὸ λές, δὲ στρέει.

Τὸ λοιπὸ ἐγγαστρῶθηκε κ' ἔκαμε ἓνα παιδί. Τί παιδί ἦταν ἐκεῖνο! Ὅσο ἐμεγάλωνε ἐγενότουνα πρᾶγμα ἀνέροπιστο. Νὰ σὲ κάμω νὰ καταλάβῃς, ὅσο ἐμεγάλωνε δὲν τὸ ἐχώραε τίποτσι. Τὸ νερὸ τῆ δύναμης, βλέπεις. Ἐφτασε καὶ ἐγένηκε ψηλὸ ἴσαμε τὰ σύγνεφα. Τοῦ εἶχανε ἐπίτηδες ἀγγειά δικά του, νὰ τρώη καὶ νὰ πίνῃ. Ἐκανε ἔτσι μὲ τὸ πηροῦνι τοῦ κ' ἐσήκωνε ἓνα βόϊδι. Ἐσήκωνε μὲ τὰ χέρια τοῦ ἓνα βουτσὶ γιομάτο κρασί, γύρευε⁴ ἀπὸ πόσα σταμνία. Οἱ ἀθροῶποι ἐμένανε στατικοί,⁵ ποῦ τότε τηράγανε, γιατί ἀπὸ μικρὸς ἔκανε πράματα ἀφύσικα. Γιὰ τὴν ὁμορφία τοῦ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρωσύνῃ του τότε βγάλανε Μεγαλέξαντρο.

Ἐκεῖ ποῦ ἔπαιζε σάν παιδάκι μία μέρα καὶ ἐμάζωνε χαλίκια ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἔκαμε ἓνα βουνό. Ἐμάζωνε πολλὰ καὶ ὀγλήγορα ὀγλήγορα κ' ἔκαμε τὸ Σκοπὸ.⁶ Ἀπὸ δαῦτονε εἶναι γεναμένο τὸ βουνό εὐτοῦνο. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἄλλο, ποῦ εἶναι ἀπάνου τὸ Κάστρο.⁷

Τὸ λοιπὸ ἤρθε μέρα κ' εἶπε: «Μὲ τὴ δύναμη, ὅπου ἔχω, ἐμένανε μοῦ πρέπει νὰ γενῆ δική μου οὔλη ἡ γῆς.—Νὰ πᾶς, παιδάκι μου, καὶ νὰ γενῆς ὄλουνοῦ τοῦ κόσμου βασιλιάς μὲ τὴν εὐκὴν μου. Τήραξε μονάχα μὴν πᾶς καὶ πέσης». (Ἐξαστόχησα νὰ σοῦ πῶ πῶς ἡ βασίλισσα ἐκεῖ ποῦ ὄνειριάστηκε, ἡ γριούλα τς εἶπε πῶς τὸ παιδί ἂν τύχη καὶ πέση καμμία φορὰ, δὲ θὰ ματασηκωθῆ. Ἄ δὲν ἔπεφτε, δὲ θὰ ἐπέθαινε ποτέ. Γι' αὐτοῦνο τότε πρόσχε πάντα ἡ βασίλισσα κὶ ὠρρίζότουνα κὶ ὄϊδιος κ' εἶπε-

¹ Ἀναφαντωμένη, δηλ. ἄνω κάτω ἀπὸ τὸν ὕπνο, ἀγουροξυπνημένη.

² Μπουκαλάκι. ³ Δὲν πραγματοποιηθῆ.

⁴ Φανάσου. ⁵ Ἐστατικοί. ⁶ Βουνό τῆς Ζακύνθου.

⁷ Κάστρο εἶναι τὸ ἐνετικὸ φρούριο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἄλλοτε κτισμένη ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν.

γε· «Νὰ πέσω χάμου, ἃ δὲ σοῦ λέω τὴν ἀλήθεια». Εὐτοῦνος ἤτουνα ὁ ὄρκος του. Βέβαια, τέτοιο μπόι ποῦ νὰ ματασηκωθῆ! Ἐτοίμασε τὸ λοιπὸ οὐλα τὰ πάντα, φουσαῖα, στρατιῶτες, κ' ἔφρυγε ἀπὸ τῆ χώρα του. Κανένας δὲν τὸν ἔβανε κάτω. Ἦτουνα φόβος, τρόμος. Ἐπῆρε χῶρες μαό.¹

Ἄλλὰ μία μέρα ἔτσαζώθηκε μὲ τὸν καλύτερό του φίλο, τὸν πλέο μπιστικό, καὶ τὸν ἔβρισε. Ἐκεῖνος, ἐπειδὴς τότε σκιαζότουνα, ἐμούλωσε, δὲν ἄναξε, περὶ ² ἀπὸ μέσα του εἶπε πὼς θὰν τότε συγγυρίση. Ὁ Μεγαλέξαντρος δὲν ἤτουνα κακός, ἦτανε φούγας,³ καὶ σὲ λίγο ἔπεσε καὶ τοῦ μίλειε τοῦ φίλου του καὶ τὸν εἶχε ὅπως πρῶτα. Ἄλλὰ ποῦ ἐκεῖνος! Φεῖδι κολοβό! Ἄπὸ μέσα του ἐδοῦλευε. Ἐπῆγε τὸ λοιπὸ μακριὰ χωρὶς νὰν τὸν ἰδῆ κανεὶς καὶ μὲ ἡσυχία καὶ μὲ ὑπομονὴ ἐκατάφερε κ' ἔκοψε ἀπὸ τῆ ρίζα ἓνα δέντρο θεώρατο. Γιαμὰ ⁴ τὸ βάνει ποστίτσο ⁵ ὁμορφα ὁμορφα καὶ κανεὶς δὲν τότε καταλάβαινε. Ἦ μαύρη ψυχὴ ἐβάσταينه τὴν κακία. Ὑστερα λοιπὸ ποῦ ἐγύρισε, εἶπε στὸ Μεγαλέξαντρο· «Πᾶμε, λέει, πολυχρονεμένε μου, νὰ κάνουμε ἓναν περίπατο, ποῦ εἶναι ὁμορφη μέρα;—Πᾶμε, λέει». Ἦξερε πὼς τοῦ ἄρεσε νὰ ξεκολώνη τὰ μεγάλα δέντρα, γιὰ νὰ δείχνη τὴ δύναμή του Ἦτσι ἐφτάσανε ἐκεῖ. «Ἐ! λέει, Κοτζά μου δέντρο!». Ὁ Μεγαλέξαντρος ἐπῆρε φόρα κ' ἔκανε νὰν τὸ τραυήξη. Κ' ἐκεῖνο, ὅπως ἤτουνα ποστίτσο, πέφτει ἀμέσως, κ' ἔπεσε κι ὁ Μεγαλέξαντρος μὲ τὸ κεφάλι ὀπίσω. Ἐ! ἔ! ἔ! Ποῦ νὰ σηκωθῆ ἄλλο! Ἦν ἤθελε δὲ συμβῆ εὐτοῦνο, νὰ ἰδῆς ἦθε νὰ ζῆ ἀκόμα.

(Ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Μετάνοιο, χρόνων 79, χωριὸ Γραγάκι, Ζάκυνθος, ἀγρόματος).

2

Ὁ Μεγαλέξαντρος κ' ἡ βασιλοπούλα ἡ μαῖσσα.

Μία φορὰ κ' ἓναν καιρὸ ἤτουνα μία βασιλοπούλα ὠραία, ποῦ δὲν ὑπαρχε δευτέρη στὸν κόσμο. Τὸ λοιπὸ τί τῆ ἐβουλήθηκε! Νὰ πάρη γι' ἄντρα τῆ τὸν Ἦλιο! Μηγεὶς μὴ γένοιτο νὰ πάρη ἄλλονε. Οὐλα τὰ βασιλόπουλα, ποῦ ἐστέρνανε προξενεῖά, ἐπαίρνανε τὴν ἀποχλωμένη ⁶ τους. «Δὲν εἶναι κανεὶς ἄλλος γιὰ μένανε!» ἤλεγε. Ὅπου κάπως τὸ ἐκατάλαβε ὁ Ἦλιος, γιὰτι ἀπὸ τὴν αὐγή, ποῦ ἐχάραξε ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ἴσαμε τὴν ὥρα, ποῦ βασίλευε, ἐκαθότουνα μὲ μία καθήκλα ἀπέναντι καὶ τότε τήραε. Ὅπου φαντάσου τί κάλλη εἶχε εὐτόνη ἡ κοπέλλα, ποῦ ὁ Ἦλιος ἐκατέβηκε ἀπὸ τὸ βασίλειο ἐδῶ χάμου καὶ τῆ εἶπε· «Θὰ κάνουμε ἓνα παιδί. Τὸ παιδί εὐτοῦνο θὰ κάμη δικό του οὐλο τὸν κόσμο καὶ θὰν τὸν ἐβασιλέψη καὶ γιαμὰ θὰν τὸν ἐπάρω κοντά μου στὸ βασιλείο μου, γιὰτι ἐγὼ δὲν ἔχω ἄλλο παιδί.» Τὸ λοιπὸ ἡ βασιλοπούλα τὸ ἐπαραδέχτηκε, ἔσμιξε μὲ τὸν Ἦλιο καὶ ἐγγαστρῶθηκε κ' ἔτσι ἦρθε ἡ ὥρα τῆ ἔκαμε ἓνα παιδί, ἄστρο μοναχό. Γι' αὐτοῦνο τὸ βγάλανε Ἄλέξαντρο.

Τὸ παιδί ἐμεγάλωνε κ' ἦρθε καὶ γίνηκε μεγάλος βασιλέας. Ἦ μάννα του ἡ καϊμένη ἐμαραινότουνα, ὅσο τὸν ἦβλεπε. «Τῆρα, ἦλεε ἀπὸ μέσα τῆ, ὅπως μοῦ τὰ εἶπε ὁ πατέρας του γένονταν οὐλα! Ἐπῆρε βασιλεία, χῶρες, οὐλα δικά του!» Ὅπου εἶπε· «Θὰν τοῦ τὰ ξηρολοηθῶ οὐλα». «Παιδάκι μου λέει, εὐτοῦνο καὶ εὐτοῦνο. Καὶ τώρα κοντεύει ὁ καιρός, ποῦ θὰ κατέβη ὁ Ἦλιος νὰ σὲ πάρη. Ἐδῶ χάμου ἔχεις τόσα βασιλεία, τόσα καλά! Ἐγὼ ξέρω ποῦ βρίσκειται τὸ ἀθάνατο νερό. Θὰ σοῦ πῶ νὰ πῆς νὰν τὸ βρῆς, κι ἄμα τὸ πῆς δὲν θὰ μπορέση ὁ Ἦλιος νὰ σὲ πατσάρη ⁷ καὶ ποτέ σου δὲ θὰ πάθης τίποτσι». Ὁ Μεγαλέξαντρος τὸ ἐπαραδέχτηκε. Τοῦ ἐτοίμασε

¹ Πολλές. ² Παρά. ³ Ποῦ θυμώνει εὐκολα χωρὶς κακία.

⁴ Ὑστερα, ἔπειτα. ⁵ Ψεύτικο, τεχνητό. ⁶ Τὰ βρεμένα τους. ⁷ Ἐγγίση.

ὄ,τι τοῦ χρεαζότουνα γιὰ τὸ ταξειδί και τὸν ὀρηγήνευε ποῦ νὰ πάη. Ἀλλὰ τοῦ ἔπε· «Πρόσεξε νὰ μὴ μιλήσης σ' ἄνθρωπο ποῦ θὰ πηγαίνης».

Τὸ λοιπὸ ἐξεκίνησε. Ἐπῆε ἐκεῖ ποῦ τοῦ ἔπε ἡ μάνα του, ἡ βασίλισσα, κ' ἠύρηκε τὸ ἀθάνατο νερὸ κι ὡς καθὼς ἐγύριζε μὲ τὸ ἀσκάκι του γιομάτο ἀπὸ δαῦτο, στὴ μέση τοῦ δρόμου βλέπει ἕνα τεχνίτη χρυσοκὸ κ' ἔφτειανε ἕνα μεγάλο πουλί χρυσοῦ, ἕναν αἰτό, τζόγια! Ὁ Μεγαλέξαντρος δὲν ἐβάσταξε κ' εἶπε· «Τί πράμα εἶναι εὐτοῦνο!» Ὁ τεχνίτης ἦτουνα ἡ Μοῖρα του, ποῦ τοῦ ἔχε γραμμένο. «Ἀφέντη μου, παντρεύεται ἡ βασιλοπούλα τῆς χώρας ἐτουτηνῆς και θὰ τῆς τονὲ χαρίσω». Ὁ Μεγαλέξαντρος εἶπε ἀπὸ μέσα του· «Δὲ στέκει νὰ παντρεύεται ἡ βασιλοπούλα και νὰ μὴ τῆς πάω ἕνα δῶρο». «Μοῦ τὸ πουλεῖς, λέει, τὸ πουλί; Ὅσο κάνει νὰ στὸ πλερώσω.—Μετὰ χαρᾶς σου. Γιὰ τὴν ἀφεντιά σου πάει νὰ τῆς τὸ χαρίσης, ἀφέντη μου. Πᾶρ' το!» Τὸ λοιπὸ δὲν ἠξέρω τί πλερωμὴ τοῦ ἔδωκε βασιλικὰ και τὸ ἐπῆρε. Καὶ ἐτότενες ἐσκέφτηκε ὅσα τοῦ εἶχε εἰπωμένα ἡ μάνα του. «Πάει, εἶπε ἀπὸ μέσα του. Ὁ,τι ἐγίνηκε, ἐγίνηκε».

Εὐτοῦνος ὁ αἰτός τότεν χόρσε ἴσια ἴσια και τὴ νύχτα, ποῦ δὲν ἦτουνα κανεῖς, ἐπῆε στὴν πλατεία ἀπέναντι ἀπὸ τὸ παλάτι τῆς βασιλοπούλας, τὸν ἔστησε και ἐμπῆκε μέσα. Τὴν αὐγή, ποῦ ἐκεῖνη ἐξύπνησε, τὰ ἔχασε ποῦ εἶδε ἐκεῖνο τὸν αἰτό. Δὲν εἶχε ματασιδωμένα τέτοια τζόγια. Ἐδιάταξε και τῆς τονὲ πήγανε ἀπάνου και τὸν ἔβαλε στὴν κάμαρά τῆς. Τὸ βράδυ, ὁποῦ οὔλοι ἐκοιμώντανε, ἐβγήκε ἀπὸ τὸ πουλί και τῆς ἔδωσε γνώρα και τῆς τὰ εἶπε οὔλα, γιατί ἐβουρλίστηκε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά τῆς. Καὶ ἐκεῖνη ἦτανε μάῖσσα και τὴν εἶχε βαρμένη ἡ Μοῖρα του, ὅπως τὸν τεχνίτη, κ' ἔκαμε πὼς τότεν θέλει γιὰ ἄντρα τῆς κι ἀρχίνησε νὰν τονὲ χαϊδεύη· κι ἀπάνου στὰ χὰῖδια ἐβγάλε ἕνα μαχαίρι και τοῦ ἔσκισε τὸ ἀσκάκι, ποῦ εἶχε τὸ ἀθάνατο νερὸ.

(Ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Μετάνιο, χρόνων 79, χωρίον Τραγάκι, Ζάκυνθος, ἀγράμματο).

3

Ὁ Μεγαλέξαντρος ὁ γιὸς τοῦ ἡλίου.

Ἦτουνα μία βασίλισσα και δὲν ἔκανε παιδιά κ' εἶχε μαράζι γι' αὐτοῦνο. Κι ὄλο ἔκλαιε, ἔκλαιε. Οὔτε τὸν ἄντρα τῆς εἶχε νὰν τὴ παρηγορήση. Ἔλειπε ὄλο σὲ πολέμους. Ἀλλὰ ἦτουνα και πολὺ ὄραία γυναῖκα. Ὅπου ἐσυνήθαιε και ἐνιβότουνα και ἐκαθότουνα στὸ προσηλιακό.

Τοῦ ἄρσε τοῦ ἡλίου, ποῦ τὴν ἠβλεπε· «Μωρέ, δὲν εἶναι καλά, λέει, νὰ κάμω ἕνα παιδί μὲ δαῦτη; Κοῖμὸ τὸ ἔχω και γὼ νὰ κάμω ἕνα». Τὸ λοιπὸ ἐκατέβηκε μιὰ φορὰ και τῶς εἶπε· «Ἐγὼ σ' ἀγαπάω κι ἂ μ' ἀγαπᾶς και σύ, δέξου νὰ κάνουμε παιδί». Ἡ βασίλισσα ἐθαμπώθηκε ἡ κακομοῖρα, ποῦ τὸν εἶδε κοντὰ τῆς. «Μπορῶ νὰ πῶ τὸ ὄχι σ' ἕνα τέτοιο βασιλιά; τοῦ εἶπε. Εἶμαι ἄξια ἐγὼ;» Ὁ ἡλῖος τῶς ἀποκρίθηκε· «Ὅμως μὲ τὴ συμφωνία πὼς δὲ θὰν τὸ ἔχης πάντα τὸ παιδί ἐσύ. Θὰν τὸ πάρω νὰ βασιλέψῃ στὸ βασίλειό μου.—Και τί ἄλλο θέλω ἀπὸ νὰ βασιλεύῃ στὸν οὐρανό;» εἶπε ἡ βασίλισσα.

Και σσοὶ ἐννιά μῆνες ἐγεννήθηκε ἕνα παιδί, ἕνα ἄστρο, ὅπου ὅσο τὸ ἠβλεπε κ' ἔσκεφτότουνα πὼς θὰ ἔρθη ἡ ὥρα νὰν τῆς τὸ πάρη, δὲν ἠμπόρειε νὰν τὸ ὑποφέρει. Ἐκλειοῦσε πόρτες, χαρσαμάδες, μὴν πάη και τῆς τονὲ κλέψῃ ὁ ἡλῖος κρυφά. Ὅσο ἐμεγάλωνε τὸ παιδί, τόσο ἐγενότουνα ὀμορφο και ἄντρεῖο και τὸ ἐλέγανε γι' αὐτὸ Μεγαλέξαντρο.

¹ Χαρά, θησαυρός.

Ἡ καϊμένη ἡ βασίλισσα οὐλο ὑποφέρυζε γιὰ δαύτονε καὶ ἐσκεφτότουνα πῶς νὰ γελάσῃ τὸν Ἥλιο, νὰ μὴν τοῦ δώσῃ τὸν υἱό του. Ὅπου ἀρχίνησε νὰ μιλιγάρῃ¹ τὸ παιδί κι οὐλα εὐτοῦνα καὶ νὰν τοῦ λέῃ· «Παιδάκι μου, δὲν εἶναι μεγάλος ὁ κόσμος οὐλος νὰν τότε κάμῃς δικόνε σου; Παρὶ τί θὰ καταλάβῃς νὰ βασιλεύῃς ἐκεῖ ἀπάνου; Κανένας δὲ θὰ σὲ ξαναδῇ ἀπὸ τσοὶ δικούς σου.» Ὅπου ἀπὸ δῶ ἀπὸ κεῖ τὸν ἐκατάφερε. «Ἀμὴ ὁ πατέρας μου, πού θὰ μὲ θέλῃ; Τί θὰ γένῃ;» εἶπε τὸ παιδί. Λέει ἐκείνη· «Ἐγνοια σου κ' ἐγὼ ἔχω νὰ κάμω. Δὲ θὰν τονὲ ἀφήσω. Μοναχὰ νὰ προσέχουμε στὸν ὕπνο σου, ἂν τύχῃ καὶ κοιμηθῇς μέρα, γιὰτι εὐτοῦνος τῆ νύχτα κοιμᾶται καὶ δὲ φαίνεται. Ἐγὼ θὰ στέκω ἀπὸ πάνω σου, νὰ σὲ φυλάω.» Ὅπως κι ὅλας τονὲ φύλαε, τονὲ φύλαε.

Ἄλλὰ ὁ Μεγαλέξαντρος ἀρχίνησε κ' ἐβαρειότουνα τὸ βασιλείο του καὶ μία μέρα λέει στὴ μάνα του· «Μητέρα, λέει, ἐβαρέθηκα. Θὰ πάρω νὸ πάω καὶ σ' ἄλλα βασιλεία, νὰν τὰ κάμω δικά μου.» Τί νὰν τοῦ πῆ ἡ μάνα του ἡ κακομοῖρα! «Καλά, λέει, παιδάκι μου. Νὰ πᾶς ἐδῶ στὴ γῆς ὅπου θέλεις. Μοναχὰ σ' ὀρκίζω στὸ γάλα, πού ἔχεις φαωμένο ἀπὸ μένανε, ἂν τύχῃ καὶ κοιμηθῇς μέρα, νὰ βάλῃς ἄθροπο νὰ σὲ φυλάῃ, μὴν τύχῃ καὶ τρυπώσῃ καμμία ὥρα ὁ ἥλιος καὶ σὲ πάρῃ. — Ἐγνοια σου, λέει, μαννούλα μου. Θὰ προσέχω σὰν νὰ 'σουνα ἐσύ.» Ὅπως κιόλας ποτέ του δὲν ἐκοιμότουνα ἀπόγιομα. Εἶχε ἓνα στρατιώτη μπιστεμένο του καὶ μόνε ἔκανε πὼς λαγιάζει τονὲ ξύπναε.

Ἀμὴ μία μέρα (τί εἶναι ἡ τύχῃ! Ὅσα θέλεις κάνε), ἐκεῖ πού ἐπερίμενε τὸ φαητό του στὸ βασιλικὸ τραπέζι, τονὲ πῆρε ὁ ὕπνος, γιὰτι ἤτουνε κακονυχτισμένος. Ὁ ἥλιος εὐτοῦνη τῆ στιγμὴ ἐφύλαε. Δὲν ἤθελε τίποτσι ἄλλο. Ἔστειλε μία ἀχτίνα του καὶ τονὲ πῆρε. Ἀπὸ τότενες ὁ Μεγαλέξαντρος ζῆ ἐκεῖ ἀπάνου μὲ τὸν πατέρα του καὶ βασιλεύει.

(Ἀπὸ τὴν Ἄντζολα Ἀρβανιτάκη, 76 χρόνων, ἀγράφιατη, χωρίον Τραγάκι, Ζάκυνθος).

4

Ὁ ἀχάριστος βασιλέας Μεγαλέξαντρος.

Μία φορὰ κ' ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνας καὶ τὸν ἐλέγανε Μεγαλέξαντρο. Κ' εὐτοῦνος ὁ ἄνθρωπος ἦτανε πολὺ ἐξυπνος καὶ δυνατός. Μὲ οὐλα τὰ καλὰ τὸν ἐμοιράνανε οἱ Μοῖρες. Ἀλλὰ ἡ τρίτη, πού τήνε λένε Κουτσοδαιμόνιο, γιὰτι οὐλο θέλει νὰ χαλάῃ τὸ καλὸ, τοῦ ἔδωκε κ' ἓνα κακό· νὰ 'ναι πάντα του ἀχάριστος.

Τὸ λοιπὸ ἅμα ἀνανοήθηκε² τὸν κόσμον, τί τοῦ ἐσκαρφίστηκε!³ Τοῦ ἐβουλήθηκε νὰ πάρῃ τὴ θέση τοῦ Ἥλιου στὸν οὐρανό. Ἦτανε, βλέπεις, ὀλόξανθος, ὅπως εἶναι τὸ χρυσάφι, καὶ τὰ μαλλιά του ἐφτάνανε ἴσιαμε κάτου ἀπὸ τὴν ἀντρεία του· Οὐλα του ἦτανε χρυσᾶ, ὅπως εἶναι τὸ χρυσάφι, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα του. Ἀλλὰ ὅσο ἐμεγάλωνε, τόσο περισσότερον τοῦ ἐμεγάλωνε ἡ τουβουλιά⁴ καὶ μία μέρα δίνει μία ἀπὸ τὴν Τούρλα⁵ τοῦ Σκοποῦ, γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν ἥλιο καὶ νὰν τονὲ ρίξῃ κάτου, γιὰ νὰ παλέψουνε, κι ὅποιος ἤθελε κερδίσει, ἐκεῖνος ἦθε νὰ βασιλεύῃ. Ὁ Θεὸς τότε μίσησε γι' αὐτοῦνο. «Μωρέ, πές, λέει, καὶ δόξα σοι ὁ Θεός!» Καὶ μὲ τὴ φόρα πού ἔδωσε, πάει.⁶

(Ἀπὸ τὴν Ἄντζολα Ἀρβανιτάκη, χρόνων 76, ἀγράφιατη, χωρίον Τραγάκι, Ζάκυνθος).

¹ Καλοπιάνη.

² Ἐκατάλαβε.

³ Τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ.

⁴ Τρέλλα, λόξα.

⁵ Ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ.

⁶ Δηλαδή πέθανε.

5

Γιατὶ ἐπέθανε ὁ Μεγαλέξαντρος.

Μία φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦτουνα μία βασίλισσα καὶ δὲν ἔκανε παιδία κ' ἔκλαιε καὶ ἔδερνότουνα. Ὅπου μὲ τὰ πολλὰ τὴν ὄνειριασε Ἄγγελος Κυρίου πὸς θὰ γαστροθῆ καὶ θὰ κάμη παιδί σερνικό. Ὅπως κιόλας στοὶ ἑννέα μῆνες ἔκαμε ἕνα παιδί, ἕναν ἥλιο. Καὶ ἐπειδὴς ἦτουνα ψημένη ἡ μάννα του, ποὺ δὲν ἔκανε παιδία τόσον καιρὸ, ἐπῆε κ' ἤρρηκε οὐλές τοσὶ μάϊσες, γιὰ νὰν τσῆ ποῦνε τί νὰ κάμη, νὰ ζήση γιὰ πάντα τὸ παιδί τση. Ἡ μία ἀπὸ δαῦτες τσῆ ἴδωσε τὸ νερὸ τσῆ δύναμης κὶ ἄλλη τὸ ἀθάνατο νερό.

Ὅπου κάθε ποὺ τὸν ἐπότιζε ἡ βασίλισσα, τότε ρώταε· «Πῶς ἀκούεσαι τώρα;» Καὶ ὅσο τσῆ ἄλεγε «Μοῦ φαίνεται πὸς μπορῶ νὰ σηκώσω οὐλο ἐτοῦτο τὸ παλάτι τὸ μαρμαρένιο», οὐλο τοῦ ἴδινε καὶ τότε πότιζε. Ἔτσι ἦρθε ὥρα καὶ τσῆ ἔπε «Ἐχω ὄροξη νὰ κουνήσω οὐλο τὸν κόσμο», δὲν τοῦ ἴδωσε ἄλλο.

Ἄλλὰ ἦτουνα ἕνας ξαδερφός του κακὸς καὶ τότε ζήλευε. «Καὶ τί εἶναι εὐτοῦνος, ἦλεε, γιὰ νὰ μὴν πεθάνη; Ἄνθρωπος δὲν εἶναι σὰ καὶ μᾶς;» Καὶ δὲν ἤξερω πὸς τὸ ἐκατάφερε καὶ τοῦ ἴδωκε κ' ἦπιε ἀπὸ τὸ βοτάνι τοῦ θανάτου. Εἶδεμὴ ἦθε νὰ ζῆ ὡς καὶ τώρα.

(Ἀπὸ τὴν Ἀντζολα Ἀρβανιτάκη, χρόνων 76, ἀγράμματη, χωρίον Τραγάκι, Ζάκυνθος).

6

Ὁ Μεγαλέξαντρος καὶ ἡ νεράϊδο τσῆ θάλασσης.

Ὁ Μεγαλέξαντρος ἐκαμάρωνε γιὰ τὸν ψηλο του. Καὶ τί τοῦ ἄρεσε; Νὰ βάνη τὸ κεφάλι του νὰ σκεπάζη τὸ φῶς τοῦ ἥλιου καὶ νὰ κουνῆ τὰ σύγνεφα. Κάθε λίγο εὐτοῦνο.

Ὅπου ὁ ἥλιος, μία δύο, ἐβαρέθηκε. «Δὲν εἶναι δουλειὰ εὐτοῦνη, εἶπε ἀπὸ μέσα του. Ἐγὼ θὰν τότε σιάξω. Ἐγὼ διατάζω καὶ θὰ μοῦ κάνη καὶ τὸ ντετόρο.¹»

Ἐπῆε κ' ἤρρηκε μία ἀνεράϊδα τσῆ θάλασσης. «Σ' ἀρέσει, κυρά μου, εὐτοῦνος ὁ λεβέντης; — Μπορεῖ νὰ μὴ μ' ἀρέση; — Εἶναι ὁ ἀφέντης τσῆ στεριάς. Τόνε θέλεις γι' ἄντρα σου; — Τόνε θέλω, μὰ τὴ θάλασσα, τὴ μάννα μου. Ἄλλὰ γιὰ νὰ εἶμαι ἦσοχη πὸς δὲ θὰ μοῦ τόνε πάρη καμμία ἄλλη, θὰν τότε πάρω ἀπὸ τὴ γῆς. — Καὶ ρωτᾶς κιόλας;»

Ὅπου δὲν ἤξερω τί μάγια ἔκαμε στὸ Μεγαλέξαντρο καὶ ἐβουρλίστηκε γιὰ τὴν ἀνεράϊδα. Καὶ δὲν ἐσκεφτότουνα τίποτε ἄλλο περὶ πὸς νὰν τήνε κάμη γυναῖκα του. «Δὲ θέλω νὰ γλέπω ἄλλο τὸν κόσμο, κυρά μου, περὶ ἐσένας μοναχά.» Καὶ ὅπως ἐκείνη τὸν εἶχε στὴν ἀγκαλιά τση, ἐκεῖνος ἔμεινε.²

Εἶδες ἐκεῖνο τὸ βράχο, ποὺ εἶναι σὰν κεφάλι ἐκεῖ στ' Ἀργάσι; Ἐ! Εἶναι τὸ κεφάλι του.

(Ἀπὸ τὴν Ἀντζολα Ἀρβανιτάκη, χρόνων 76, ἀγράμματη, χωρίον Τραγάκι, Ζάκυνθος).

7

Ὁ ζηλιάρης ξάδερφος τοῦ Μεγαλέξαντρο.

Ὁ Μεγαλέξαντρος, ποὺ ἦτουνα μικρός, ἔκανε καλὰ μὲ μίας καὶ τὰ ἑκατὸ του ξαδέρφια. Τὰ ἔπαιρνε οὐλα μὲ τὰ χέρια του καὶ ἐκαθότουνα ἀπάνου στὰ κεφάλια

¹ Λόκτωρ. Ἐδῶ μὲ τὴ σημασία τοῦ δασκάλου.

² Ἐπέθανε.

τους. Ποῦ νὰ κουνιστοῦνε ἐκεῖνα τὰ κακομοιριασμένα! Ἄνεβαίνανε σὲ κανένα δέντρο, νὰ φᾶνε φρούτα; Μὲ μία κλωτσιὰ τὰ ῥιχνε κάτω. Πᾶνε καὶ κλαδιά καὶ οὐλα. Τὸ λοιπὸ ἕνας ἀπὸ δαύτους δὲν ἠμπόρευε νὰν τότε χωνέψῃ σὲ κανένα τρόπο. Τότε ζήλευε. Καὶ κεῖ ποῦ ἦτοῦνα ποτισμένος ἀπὸ τὴ μάννα του μὲ τὸ σθάνατο νερὸ, δὲν ἠξέρω πῶς ἐκατάφερε καὶ ἔβαλε στὴ θέσῃ του τὸ νερὸ τοῦ θανάτου κ' ἦπιε ἀπὸ δαῦτο ὁ Μεγαλέξαντρος. Ἄν δὲν τὸ ἔπινε, σοῦ λέει, δὲν θὰ ἐπέθαινε ποτέ!

(Ἀπὸ τὴν Πανωραία Ψηλοῦ, χρόνων 82, ἀγράμματη, χωρίον Βολίμης, Ζάκυνθος).

8

Ἡ περηφάνεια τοῦ Μεγαλέξαντρος.

Ὁ Μεγαλέξαντρος ἦταν ἕνας ἄνθρωπος, πῶς νὰ στὸ πῶ, ἄλλο πρᾶμα. Ἡ περηφάνεια του τὸν ἔφραε. Ἦλεγε: «Εἶμαι καπάτσος νὰ γυρίσω μὲ μίας ἑκατὸ φορὲς τὸ Σκοπὸ. Μπορῶ μὲ τὰ χέρια μου νὰ ἀναταράξω οὐλὴ τὴ θάλασσα, νὰν τῆνε σηκώσω νὰ πάῃ νὰ φτάσῃ τὰ βουνὰ καὶ νὰ κάμω νὰ μαλινάρουνε¹ τὰ ψάρια. Τὸν Ὠκεανὸ θὰ περάσω μὲ τὰ πόδια μου. Δὲ μοῦ σώνει ἡ γῆς».

Τὸ λοιπὸ ἄλλο δὲ κάνει σκίφο² στὸ Θεὸ ἀπὸ τὸν περήφανο ἄνθρωπο. Ἄστρα, πελέκι τ' οὐρανοῦ τότε ἐσκότωσε.

(Ἀπὸ τὴν Κατίνα Φερτσαδᾶ, χρόνων 60, ἀγράμματη, χωρίον Ἅγιος Λάζαρος, Ζάκυνθος).

9

Ἡ ἀντροφὴ τοῦ Μεγαλέξαντρος.

Ὁ Μεγαλέξαντρος εἶχε γιὰ μάννα του τὴν ἀντροφὴν. Γι' αὐτοῦνο οὐλοὶ τότε σκιαζόντανε καὶ ἐγονατίζανε ὀμπροστά του. Καὶ σκλάβα του ἔῤιχε τὴ φωτιά, γιὰ νὰν τοῦ μαγειρεύῃ οὐλὴ τὴν ὥρα, γιὰτὶ οὐλο ἔτρωε. Μία μαγερεψία τρακόσια βόϊδα. Γεῖα χαρά, κὶ ἀλήθεια λέγω.

(Ἀπὸ τὴν Κατίνα Φερτσαδᾶ, χρόνων 60, ἀγράμματη, χωρίον Ἅγιος Λάζαρος, Ζάκυνθος).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ—ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

[Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ λαοὶ ἐλαχίστην ἔχουν ἱστορικὴν μνήμην.³ Μεγάλαι ἱστορικαὶ μορφαὶ καὶ ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ πάροδον ὀλίγων γενεῶν ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς λαϊκῆς μνήμης. Παραμένουν μόνον ὅσα περιεβλήθησαν μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ μύθου ἢ τῆς δημώδους ποιήσεως. Ἐξ ὀλοκλήρου τῆς ἀρχαιότητος τὸ μόνον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐπέζησεν εἰς τὴν λαϊκὴν μνήμην, εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,⁴ διότι ἐνωρὶς ἔγινε μυθικόν, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ μυθικὴ αὐτοῦ ἱστορία, ἡ ἀποδιδομένη ψευδῶς εἰς τὸν συνοδεύσαντα αὐτὸν εἰς τὴν ἐστρατείαν του συγγενῆ τοῦ Ἀριστοτέλους ἱστορικὸν Καλλισθένη.

¹ Τρομάξουνε.

² Ἀηδία, ἀποστροφή.

³ Πρὸβλ. Στρίλωνος Π. Κυριακίδου, Ἑλληνικὴ Λαογραφία. Μῆρος Α' Μνημεῖα τοῦ λόγου. Ἀθῆναι 1923, σ. 155 κέ. Τοῦ Ἰδίου, Ἡ δημώδης ἑλληνικὴ ποίησις καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Λαογραφία τ. IB' σ. 470.

⁴ Εἰς τινὰς παραδόσεις, δημοσιευθεῖσας ὑπὸ τοῦ Πολίτου, ἀναφέρονται ὁ Ἀριστομένης (ἀρ. 98, 99), ὁ Φίλιππος (ἀρ. 153) καὶ εἰ τις ἄλλος. Νομίζω ὅτι τὰ εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας ἱστορικὰ ὀνόματα προέρχονται ἐκ λογίας ἐπιδράσεως.

Καί ἐκτός ὅμως τῶν ψευδοκαλλισθευείων μύθων περί τὸν 'Αλέξανδρον ἐπλάσθησαν διάφοροι μυθικαὶ διηγήσεις, ὅπως εἶναι π. χ. ἡ παράδοσις διὰ τὴν φάτινν τοῦ ἵππου του εἰς τοὺς Φιλίππους,¹ ὁ αἰτιολογικὸς μῦθος διὰ τὸ κάλυμμα τῶν Καραγκουνισσῶν² καὶ εἰς τις ἄλλη. Πάντως αἱ διηγήσεις αὗται δὲν εἶναι πολυάριθμοι. Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι εὐπρόσδεκτοι αἱ ἀνωτέρω ἐκ Ζακύνθου προσερχόμεναι καὶ ἄγνωστοι ἀλλαχόθεν, εἰς τὰς ὁποίας περί τὸν μέγαν Μακεδόνα βασιλέα συνεκεντρώθησαν ἀρκετὰ καθαρῶς παραμυθικά στοιχεῖα, οὕτως ὥστε οὗτος ἀπὸ προσώπου ἱστορικοῦ κατήντησεν ἤρωσ παραμυθιῶν.

Ὅλων τῶν μυθικῶν τούτων διηγήσεων ὑπόθεσις εἶναι κυρίως ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν πρέπει νὰ ἀποθνήσκουν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπλάσθησαν οἱ μῦθοι περί πολυχρονίου ὕπνου ἢ μαρμαρώματος αὐτῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου κάποτε θά ἐπονέλθουν εἰς τὴν ζωὴν.³ Ὅταν ὅμως αὐτὴ πεισθῇ ὅτι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν Μέγαν 'Αλέξανδρον, ἔτε ἀναζητεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. Περί τὸν λόγον τοῦτον κυρίως περιστρέφονται καὶ αἱ ἀνωτέρω δημοσιευόμεναι διηγήσεις.

Τὰς διηγήσεις ταύτας ἐδημοσιεύσαμεν εὐχαρίστως, μολοντί δὲν προέρχοντα ἐκ Μακεδονίας, πρῶτον διότι ἀναφέρονται εἰς τὸν μέγαν Μακεδόνα βασιλέα καὶ δεύτερον διὰ νὰ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Μακεδόνας ἀναγνώστας νὰ περισυλλέξωσι παρομοίας τυχόν ἐκ Μακεδονίας.

Παραθέτομεν κατωτέρω μερικὰς προχείρους παρατηρήσεις, σχετικὰς πρὸς τὴν μυθικὴν αὐτῶν σύστασιν.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 1 διήγησιν ἡ γέννησις τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου περιγράφεται ὡς θαυμαστική, γενομένη τῇ ἐπεμβάσει θείας τινὸς δυνάμεως, πιθανῶς τῆς Μοίρας, ἥτις καὶ τὴν προεξαγγέλλει ἐν ὄνειρῳ εἰς τὴν μητέρα του. Εἰς αὐτὴν παραδίδεται καὶ φιαλίδιον, περιέχον τὸ νερὸ τῆς δυνάμεως.

Τὸ νερὸ τοῦτο, ἄγνωστον, εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἀλλαχόθεν, ἐπλάσθη πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀθάνατο νερὸ, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπεράνθρωπον σωματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ δυνάμιν τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὅπως κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ αὐτὸ νερὸ ἐπλάσθη, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη, τὸ νερὸ ἢ τὸ βοτάνι τοῦ θανάτου, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπομένους παραδόσεις.⁴

Τὸν 'Αλέξανδρον ἐν τῇ διήγησει ταύτῃ ἡ λαϊκὴ φαντασία ἔπλασεν ὡς Γίγαντα, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἔργον τῆς κατακτῆσεως τοῦ κόσμου ὑπῆρξε γιγάντιον. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Γίγαντος παρέλαβεν ἡ διήγησις ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Γιγάντων τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων.⁵

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπίσης κύκλου ἐλήφθη καὶ ἡ ἀνέγερσις ὑπ' αὐτοῦ ὀρισμένων ὑψωμάτων τῆς Ζακύνθου, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐκ πτώσεως.⁶

Ὁ θάνατος ἀποδίδεται εἰς τὸν δόλον φίλου. Τοῦτο προφανῶς εἶναι εἰλημμένον

¹ Βλ. Πολίτου, Παραδόσεις ἀρ. 157.

² Αὐτ. ἀρ. 8.

³ Πρβλ. Πολίτου, Παραδόσεις τ. Β' σ. 662 κέ.

⁴ Διὰ τὴν βιβλιογραφίαν πρβλ. Stith Thompson, Motiv-Index of Folk-Literature (FF Communications No 107). Helsinki 1933, τ. II σ. 348 (E 80—E 115).

⁵ Περί τούτων βλέπε τὰς παρὰ Πολίτη παραδόσεις ἀρ. 89 κέ. καὶ τὰς εἰς αὐτὰς σημειώσεις. Πρβλ. καὶ Στ. Π. Κυριακίδου, Ἑλληνικὴ λαογραφία. Μέρους Α'. Ἀθῆναι 1923, σ. 163 κέ., ἐτι δὲ καὶ τὸ ἄρθρον μου «Ἑλληνες, Γίγαντες» ἐν τῷ Ἡμερολόγιῳ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἔτ. 1926, σ. 45-54.

⁶ Βλ. ἰδίᾳ τὸ ἀνωτέρω σημειωθὲν ἄρθρον μου ἐν σ. 53, ὅπου ὁ τρόπος τοῦ θανάτου σχετίζεται πρὸς τὰ περί ἐλεφάντων ἀρχαῖα διηγήματα.

ἐκ τοῦ Ψευδοκαλλισθένης, ὅπου ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἀντίπατρον, διαφθείραντα τὸν οἰνοχόον αὐτοῦ Ἰόλλαν, ὅστις καὶ ἐκέρσεν εἰς τὸ ποτὸν τὸ δηλητήριον.¹

Ἡ ὑπ' ἀρ. 2 διήγησις ἐπλάσθη κατὰ τὸ πρότυπον γνωστοῦ ἑλληνικοῦ παραμυθιοῦ, καθ' ὃ ἄτεκνος γυνὴ ἐποκτᾷ τέκνον τῆ ἐπεμβάσει τοῦ ἡλίου, τὸ ὅποιον ὅμως μετὰ ὄρισμένον χρόνον πρέπει νὰ παραδοθῆ εἰς αὐτόν. Τοιοῦτον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ v. Hahn ἐξ Ἡλείου² καὶ ὑπὸ τοῦ B. Schmidt ἐκ Ζακύνθου.³ Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι εἰς τὴν προκειμένην διήγησιν ὁ ἥλιος αὐτοπροσώπως συνέρχεται πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὁ Frazer⁴ θεωρεῖ τὰς διηγήσεις ταύτας καὶ ἄλλας τινὰς ὁμοίας ὡς προερχομένας ἐκ παλαιστάτου ἐθίμου περιορισμοῦ τῶν νεανίδων κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἡβης.⁵ Ἥτις θεωρεῖται ἐπικίνδυνος διὰ τὰ περὶ τὴν νεάνίδα, ἐμφυχὰ τε καὶ ἄψυχα, νομίζω ὅμως ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀσφαλής. Τὰ σήμερον ἀπαντῶντα εἰς πρωτογονικούς λαοὺς ἔθιμα οὐδαμῶς εἶναι βέβαιον ὅτι ὑφίσταντο καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὁ περιορισμὸς νεανίδων ἢ νέων εἰς πύργους, ὁ ἀπαντῶν εἰς παραμύθια ἢ ἄλλας διηγήσεις, δύναται κατὰ διαφόρους τρόπους νὰ ἐρμηνευθῆ, ἡ δὲ σκιαγραφία τῶν γυναικῶν καὶ πολλάκις καὶ τῶν ἀνδρῶν εἶναι ἴδιον τῶν ἀβροδιαίτων, οἱ ὅποιοι εἰς τὰ νοτιώτερα κλίματα ἀποφεύγουν τὸν ἥλιον, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶσι τὴν ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐπίδρασιν τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ. Εἰς τὴν διὰ τὸ ἀβροδιαίτον σκιαγραφίαν τῶν γυναικῶν ἀναφέρονται καὶ οὗ στίχοι τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων, οἱ ὁμιλοῦντες περὶ ἀποφυγῆς τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν κορασιδῶν καὶ ὄχι εἰς ἔθιμον, σχετικὸν πρὸς τὴν ἡβην, οἷοι οἱ ἐξῆς:

Μάννα μὲ τοὺς ἐννιά σου γιούς καὶ μὲ τὴ μιά σου κόρη,
τὴν κόρη τὴ μονάκριβη, τὴν πολυαγαπημένη,
τὴν εἶχες δώδεκα χρόνων κ' ἥλιος δὲν σοῦ τὴν εἶδε!
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζε, στ' ἄφραγα τὴ χτενίζει,
στ' ἄστρι καὶ τὸν σὺγερινὸ ἔπλεκε τὰ μσλλιά της.⁶

Ὁ ἥλιος εἰς τὰ ἀνωτέρω ἑλληνικὰ παραμύθια ἀντικαθιστᾷ δαίμονα, ὁ ὅποιος ὑπὸ διαφόρους ἐκασταχοῦ μορφᾶς χαρίζει μὲν εἰς τοὺς ἀτέκνους τέκνα, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον μετὰ ὄρισμένον χρόνον, οὐχὶ πάντοτε τὸν αὐτόν, νὰ παραδοθῆ τὸ γεννηθὲν εἰς αὐτόν. Ἡ κατηγορία τῶν παραμυθιῶν αὐτῶν εἶναι εὐρέως διαδεδομένη ἀνά τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν.⁷

¹ Καλλισθένης 3, 31 κατὰ τὴν ἔκδ. C. Müller.

² J. G. v. Hahn, Griechische und albanesische Märchen. Leipzig 1864, ἀρ. 41.

³ B. Schmidt, Griechische Märchen, Sagen und Volkslieder. Leipzig 1877, σ. 104 ἀρ. 14.

⁴ J. G. Frazer, The golden bough. Ἔκδ. 3η. London 1919, τόμ. 10 (Balder the beautiful) σ. 73 κέ.

⁵ Περὶ τούτου βλ. καὶ H. Ploß—M.—P. Bartels, Das Weib in der Natur- und Völkerkunde. Neubearbeitet und herausgegeben v. Ferd. Frhr. v. Reitzenstein. Berlin 1927, τόμ. I σ. 734 κέ.

⁶ Ν. Γ. Πολίτου, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀρ. 92. Πρβλ. καὶ Παραδόσεις, τ. Β' σ. 712.

⁷ Πρβλ. τὰ παρὰ v. Hahn ὑπ' ἀριθ. 4 καὶ 5. J. Bolte—G. Polivka, Anmerkungen zu den Kinder- u. Hausmärchen der Brüder Grimm. Leipzig 1915, τόμ. 2, 329. Πρβλ. Albert Wesselski, Märchen des Mittelalters. Berlin 1925, σ. 242, ἀρ. 52 Ἄλλη βιβλιογραφία παρὰ Thompson, ἐνθ' ἀν. S 223. Ὁ Wessel-

Περαιτέρω ἡ διήγησις συνάπτεται πρὸς τοὺς περὶ ἀθανάτου νεροῦ μύθους, οἱ ὅποιοι ἤδη ἀπὸ τοῦ Ψευδοκαλλισθένους ἐσχετίσθησαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος κατορθώνει νὰ εὕρῃ τὸ ἀθάνατο νερό, ἀλλ' ἡ Μοῖρα ἐνεργεῖ, ὥστε νὰ τὸ χάσῃ καὶ οὕτω παραμένει θνητός. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο περίεργος εἶναι ἡ σύναψις τῆς διηγήσεως καὶ πρὸς τὸ ἐπίσης εἰς τὰ παραμύθια ἀπαντῶν μυθικὸν ἐπεισόδιον τῆς ἀποκρύψεως τοῦ ἥρωος ἢ τῆς ἡρωίδος ἐντὸς τεχνητοῦ ζώου, τοῦ ὁποίου παλαιότατον ὑπόδειγμα εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου κατασκευασθεὶς ταῦρος τῆς Πασιφάης.¹

Ἡ ὑπ' ἀρ. 3 διήγησις ἐπλάσθη κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ αὐτοῦ παραμυθιοῦ, εὐρίσκειται μάλιστα πλησιέστερον πρὸς αὐτό.² Ἡ διαφορὰ ἀπὸ τῆς προηγουμένης εἶναι πρῶτον ὅτι ὁ ἥλιος ἐράται τῆς γυναικὸς καὶ ὄχι ἀντιστρόφως, δεύτερον ὅτι διὰ τὸν φόβον τῆς ἀρπαγῆς τοῦ τέκνου ἢ μήτηρ τὸ προφυλάττει ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου καὶ τέλος ὅτι ἡ προφύλαξις ἀποβαίνει ματαία, διότι εἰς μίαν στιγμὴν ἀμελείας τοῦ ἰδίου ἀκτὶς ἡλίου τὸ ἀπάγει πρὸς τὸν πατέρα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ὑπενθυμίζουν τὰς περὶ τοῦ Ἀνήλιαγου παραδόσεις.³

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 4 ἐπλάσθη πιθανῶς κατὰ τὰς περὶ Γιγάντων παραδόσεις, οἱ ὅποιοι ἠθέλησαν νὰ ἐκτοπίσουν τὸ Θεὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ λάβουν αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν του.

Ὅτι ὁ Θεὸς ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἡλίου ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν διηγήσεων, καθ' ἃς ὁ ἥλιος ὑπῆρξε πατὴρ του.⁴ Εἰς τὴν μυθολογίαν πιθανῶς συνετέλεσε καὶ ἡ παρὰ Ψευδοκαλλισθένει ἐκφραζομένη ἰδέα, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, φθάσας εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου καὶ θέλων καὶ πέραν τούτων νὰ προχωρήσῃ, προσέβαλλε πλέον τὸ θεῖον.⁵

Ἐρεῖς ἥρωος πρὸς τὸν ἥλιον ἀπαντᾷ ὡς εἰσαγωγή καὶ εἰς παραλλαγὰς τοῦ ἀκριτικοῦ ἄσματος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρονίκου.⁶

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 5 διήγησις εἶναι προσεχῆς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ γέννησις προαγγέλλεται ὑπὸ ἀγγέλου, τὸ δὲ ἀθάνατο καὶ τὸ νερὸ τῆς δύναμης τὰ προμηθεύουν μάγισσαι. Ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐκ φθόνου τοῦ ἐξαδέλφου του, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ τὸ βοτάνι τοῦ θανάτου, τὸ ὁποῖον ἐξουδετερώνει τὸ ἀθάνατο νερό.⁷

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 6 διήγησις ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν παραδόσεων, αἱ ὁποῖαι

skī τὸ ἐπεισόδιον ἀνάγει μετὰ τινος δισταγμοῦ εἰς τὴν συνήθειαν τῆς θυσίας τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὸ θεῖον. Βλ. καὶ R. M. Dawkins, Forty - five stories from the Dodekanese. Edited and translated from the Mss. of Jacob Zarraftis. Cambridge 1950, σ. 54.

¹ Ἀπολλόδωρος, 3,15,8. Διὰ τὰ παραμύθια πρβλ. R. M. Dawkins, ἔνθ' ἀν. ἀρ. 14.

² Τὴν περὶ τῶν παραμυθίων τούτων βιβλιογραφίαν βλ. παρὰ Thompson, ἔνθ' ἀν. T 521.

³ Βλ. Πολίτου, Παραδόσεις ἀρ. 81,82 καὶ 164 καὶ τὰς εἰς αὐτὰς σημειώσεις τοῦ Πολίτου.

⁴ Πρβλ. Πολίτου, Παραδόσεις ἀρ. 127. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ παράδοσις ἐπέρχεται ἐκ Ζακύνθου, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Schmidt, ἔνθ' ἀν. σ. 131 ἀρ. 1.

⁵ Πρβλ. τὰ παρὰ Ψευδοκαλλισθένει 3, 28: Ἀλέξανδρε, παῦσαι λοιπὸν τῷ θεῷ ἀντιτασσόμενος, καὶ ὑπόστρεφε εἰς τὰ ἴδια μέλαθρα καὶ μὴ προπετεύου ἀναβαίνει εἰς οὐρανίους ὁδοὺς. Πρβλ. καὶ 2,40.

⁶ Πολίτου, Ἐκλογαὶ ἀρ. 71.

⁷ Περὶ τῶν δύο τούτων πρβλ. Thompson, ἔνθ' ἀν. E 80 - E 82.

σχετίζουσαν τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς τὰς Γοργόνας καὶ τὰς Νηρηίδας.¹ Αἱ παραδόσεις αὗται ἔχουσι πηγὴν τὸν Ψευδοκαλλισθένη, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλή, πιούσα ὕδωρ ἐκ τῆς ἀθανάτου πηγῆς, ἀλοπέμμεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς μεταβληθεῖσα εἰς Νηρηίδα.²

Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἀντὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ μεταβληθῶσιν εἰς Νηρηίδας, ὁ ἴδιος ἐρασθεὶς Νηρηίδος εἰσέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παραμένει πλησίον τῆς. Συνάπτεται δ' ἡ διήγησις πρὸς βράχον, ὁμοιάζοντα πρὸς κεφαλὴν ἀνθρώπου.³ Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀνάμειξις τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τὴν διήγησιν ταύτην.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 7 διήγησις πλάττει τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅπως καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2, ὡς ὑπεράνθρωπον ἔχοντα δύναμιν, τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ ὡς προελθόντα ἐκ τοῦ φθόνου ἐξαδέλφου του, ὅστις ἀντὶ ἀθανάτου νεροῦ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ νερὸ τοῦ θανάτου. Ἐχομεν δηλ. καὶ ἐδῶ ἀπήχησιν τῆς περὶ δηλητηριάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τοῦ Ἰόλλα ψευδοκαλλισθενείου διηγήσεως. Ἡ μετάθεσις τῆς διηγήσεως εἰς τοὺς παιδικοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου πιθανῶς δεικνύει ὅτι ἡ διήγησις περιῆλθε πλέον εἰς τὸν παιδικὸν κόσμον.⁴

Ἡ ὑπ' ἀρ. 8 διήγησις, ἀποδίδουσα καὶ αὐτὴ ὑπεράνθρωπον δύναμιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ καὶ ἀπεριόριστον ὑπερηφάνειαν, ἀποδίδει τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τὸ θεῖον, τὸ ὅποιον κατὰ τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν πίστιν δὲν ἀνέχεται τὴν ἀνθρωπίνην ὕβριν. Τοιαύτη τάσις ἐμφανίζεται, ὡς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, ἤδη εἰς τὸν Ψευδοκαλλισθένη, εἰς τὸν ὅποιον παρουσιάζεται ἐπανειλημμένως τὸ θεῖον ἀγανακτοῦν, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ὑπερέβαινε τὰ ἔσκαρμένα, ζητῶν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Κατὰ τὰ λοιπὰ ὑπενθυμίζει τὰς περὶ Γιγάντων παραδόσεις, ὡς καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 4.⁵

Ἡ ὑπ' ἀρ. 9 διήγησις περιορίζεται μόνον εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ὑπεράνθρωπου τοῦ ἥρωος δυνάμεως, ὅστις καθυπέταξεν οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ στοιχεῖα.

Τέλος νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἐρευνητῶν, ἰδίως τῶν ἀκολουθούντων καὶ ἐφαρμοζόντων αὐστηρῶς τὴν φινικεῖαν μέθοδον, ὅτι ὄχι μόνον ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω διηγήσεις προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς στενῆς περιοχῆς, δηλ. τῆς νήσου Ζακύνθου, καὶ δὴ αἱ εἰς πρῶται ἀπὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ χωρίον, τὸ Τραγάκι, καὶ αἱ εἰς δεύτεραι ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἁγίου Λάζαρον, ἀλλὰ καὶ ὅτι αἱ μὲν ὑπ' ἀρ. 1-2 προέρχονται ἀπὸ τὸν Παναγιώτην Μετάνοιον, αἱ ὑπ' ἀρ. 3-6 ἀπὸ τὴν Ἀντζολαν Ἀρβανιτάκη καὶ αἱ ὑπ' ἀρ. 8 καὶ 9 ἀπὸ τὴν Κατίναν Φερτσαβᾶ. Ἐχομεν δηλ. ἐνώπιον ἡμῶν παράλληλον ὕπαρξιν πολλῶν καὶ ποικίλων μορφῶν διηγήσεων, περὶ τὸ αὐτὸ θέμα περιστρεφομένων, ὄχι μόνον ἐν τῷ αὐτῷ στενοτάτῳ τόπῳ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Τοῦτο ἀποδεικνύει τρανῶς τὴν ρευστότητα τῶν διηγήσεων καὶ τὴν ὕπαρξιν περισσοτέρας δημιουργικῆς ἐλευθερίας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ λαοῦ, ἀπὸ ὅσων συνήθως ἀποδίδουσιν εἰς αὐτούς, κλονίζει δὲ τὰ θεμέλια τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῆς λεγομένης γεωγραφικῆς μεθόδου.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ]

¹ Πρβλ. τὰς παρὰ Πολίτη ὑπ' ἀρ. 551, 552, 651 καὶ 652 παραδόσεις.

² Βλ. 2,41.

³ Παρομοίας παραδόσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μυθοπλαστία ὠρμήθη ἐκ τῆς ὁμοιότητος βράχων πρὸς ἀνθρώπους, βλ. παρὰ Πολίτη ὑπ' ἀριθ. 277—280. Πρβλ. ἰδίαι τὴν ὑπ' ἀρ. 285.

⁴ Πρβλ. Στ. Π. Κυριακίδου, Ἑλληνικὴ λαογραφία, σ. 281.

⁵ Ἀκριβῶς ἡ παρὰ Πολίτη ὑπ' ἀρ. 127 παράδοσις ὁμιλεῖ περὶ κατακεραυνώσεως τῶν Γιγάντων, ὅπως ἡ προκειμένη περὶ κατακεραυνώσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου.